

УДК 502.4/7 (477.41)

Рекогносцирувальне виділення функціональних зон проектного Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника

С. Ю. Попович

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Reconnaissance Identification of Functional Zones of the Projected Chernobyl Radiation-Ecological Biosphere Reserve. — **Popovych, S. Y.** — The article deals with the legal basics of functional zoning of biosphere reserves. The level of knowledge about this issue is analyzed for four Ukrainian Biosphere Reserves in the article. The main approaches to functional zoning of biosphere reserves are well-reasoned according to the geosozology methodology, in this regard an original sketch map and legend of functional zoning of the Chernobyl Radiation-Ecological Biosphere Reserve was developed, which is projected in the exclusion zone. Six functional areas were identified and described, four of which are legitimate (reserved, buffer, man-made landscapes and zone of regulated protection), and two are additional zones (the protection regime zone and conservation zone). The functional areas were allocated using principles of the concentric circles construction in polarized landscape, where the center circle occupies a reserved zone, which includes the most preserved ecosystems, in particular mature forests. The other functional zones are placed in the peripheral direction. They are gradually requiring more labile nature protection regime. For the protected zone only the vegetation is characterized.

Key words: Chernobyl Zone, nature reserve fund, biosphere reserve, vegetation, functional zoning.

Вступ

Розроблення функціонального зонування природно-заповідних територій є однією з пріоритетних і основоположних проблем заповідної геосозології. Воно виконується з метою ефективною реалізації основних функцій природно-заповідних територій.

Вирішення цієї наукової проблеми має здійснюватися, насамперед, на правових засадах, оскільки функціональне зонування для біосферних заповідників розробляється згідно із Законом України «Про природно-заповідний фонд України» [5] і за вимогами Севільської стратегії [6], а також на підставі затвердженого Положення про установу природно-заповідного фонду. Безперечно, зона відчуження створена і нині функціонує за законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи». Значною мірою цим законом визначено суворіший режим, ніж режим біосферного заповідника. Зате створення біосферного заповідника надасть Україні ширші можливості для міжнародної природоохоронної співпраці, впровадження нових екологічних проектів та організації глобальних і фонових моніторингових досліджень. Забезпечити такі можливості дозволить функціональне зонування, яке має розроблятися на об'єктивній науковій основі й бути основним наукомістким розділом проекту організації території біосферного заповідника.

Згідно із українським законодавством, у біосферному заповіднику виділяють такі функціональні зони: заповідну, буферну та зону антропогенних ландшафтів, у деяких випадках зону регульованого заповідного режиму. Відповідно до міжнародних стандартів функціональне зонування біосферних резерватів передбачає виділення лише перших трьох зон (А, В, С) для виконання власне трьох функцій.

Метою цієї публікації було попередньо виділити функціональні зони для проектного Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника, територія якого з сукупністю об'єктів природно-заповідного фонду власне й була об'єктом досліджень.

Corresponding author address: National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine; General Rodimtsev St. 19, Kyiv, 03041 Ukraine; e-mail: n8u5k0@ukr.net

Об'єкти та методика досліджень

Для досягнення мети на основі геосозологічних і методологічних оптимізаційних підходів та мережі природно-заповідного фонду головними завданнями були розробити картосхему рекогносцирувального функціонального зонування біосферного заповідника та легенду до неї. Для цього необхідно було виявити найбільш збережені лісові та водно-болотні природні екосистеми. Тому був застосований метод кластерного поліфункціонального зонування біосферних заповідників із розміщенням ділянок заповідної зони у центрі відокремлених заповідних масивів.

Вже доведено багатьма геосозологами, що ефективнішим прийомом для розроблення функціонального зонування є розташування зон концентричними колами, де центральний круг складає власне заповідна зона. Напроти, небажаним для збереження екосистем є запровадження функціонального зонування за дрібно мозаїчним малюнком, коли заповідна зона межує із зоною антропогенних ландшафтів. Тобто, ділянки заповідної зони оточуються, якомога, концентричними колами, у межах яких розміщуються інші функціональні зони. Це — класичний підхід до функціонального зонування біосферного заповідника, бо ґрунтується на геосозологічних засадах як головних для означеної тематики.

Проте Чорнобильська зона має свою специфіку. Якщо здійснити таке функціональне зонування, наприклад, за ступенем щільності радіоактивного забруднення (стронцієм, цезієм, плутонієм) чи рівнем пожежної небезпеки, тоді геосозологічні засади не виступатимуть як головні. У такому разі, на наш погляд, функціональне зонування матиме менше природоохоронне значення, що є недопустимим у біосферному заповіднику.

Вихідними даними для написання статті були матеріали лісовпорядкування і плани лісонасаджень, зокрема вікова структура лісів, карти рослинного покриву окремих об'єктів та мережі природно-заповідного фонду, фізико-географічна карта, геоботанічні описи тощо. Тому автор розробив і пропонує своє бачення системи зонування з огляду на наявне лісовпорядкування, що може бути відкориговане у подальшому детальнішими відомостями про стан флори і фауни, результатів фауністичного, радіоекологічного, пірологічного та іншого картування тощо.

Результати досліджень та їх обговорення

Досі ще мало публікацій про функціональне зонування біосферних заповідників України. Як відомо, окрім транскордонних [3], нині в нашій країні функціонують чотири біосферні заповідники («Асканія-Нова», Чорноморський, Карпатський, Дунайський). Оскільки вони розташовані у різних біогеографічних районах, мають різну територіальну організацію, ступінь збереження екосистем, тому й функціональне зонування для них розроблене на різних методологічних засадах [1, 2, 4 та ін.].

Пропозиції щодо величин співвідношення та взаємного розташування функціональних зон повинні базуватися на даних про особливості екостану, структури, динаміки, поширення, про кількісні та якісні параметри елементів екосистем тощо. При цьому значна увага має надаватися їхнім раритетним компонентам. Величини площ функціональних зон мають визначатися залежно від необхідності збереження екосистем різного ступеня стабільності, який встановлюється за переважаючим у зоні типом ландшафту та рослинності й рівнем їхнього розвитку. Ступінь стабільності, у свою чергу, визначається за співвідношенням інтенсивності протікання природних та антропічних змін екосистем [4].

У результаті застосування оптимізаційного підходу до збереження репрезентативних природно-територіальних комплексів зони відчуження його територія, на наш погляд, має складатися із трьох масивів:

1) Чорнобильського (*від назви лісництва* — Корогодсько–Дитятківсько–Опачицько–Парішівського), основну частину якого уособлюватиме загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Чорнобильський спеціальний»;

- 2) Іллінського (Денисовицько–Луб’янського), незначну частину якого складатиме Іллінський гідрологічний заказник загальнодержавного значення;
- 3) Пухівського (Котовського), незначну частину якого представлятиме Пухівський лісовий заказник місцевого значення (табл. 1, рис. 1).

Рис. 1. Картохема функціонального зонування проєктованого Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.
 Fig. 1. A sketch map of functional zoning of the projected Chernobyl Radiation-Ecological Biosphere Reserve.

Умовні позначення: ————— — межі функціональних зон та підзон біосферного заповідника;

- ||||| — підзона абсолютної заповідності;
- ..... — підзона регульованого заповідного режиму;
- ==== — заказна підзона (відновлення);
- //// — буферна зона;
- \\\\ — зона антропогенних ландшафтів;
- — охоронна зона;
- I — Чорнобильський масив; II — Іллінський масив;
- III — Пухівський масив.

Legend: ————— — borders of functional zones and subzones of the biosphere reserve;

- ||||| — absolute protection subzone;
- ..... — regulated protection zone;
- ==== — protection regime subzone;
- //// — buffer zone;
- \\\\ — zone of anthropogenic landscapes;
- — conservation zone;
- I — Chernobyl massif; II — Illin massif;
- III — Pukhiv massif.

Далі коротко опишемо зміст функціональних зон.

Заповідна зона. Оптимальною формою заповідної зони є квадратна, компактна округла або овальна. До неї включаються території, що призначені для збереження і відновлення найцінніших природних та мінімально порушених антропогенними факторами природних комплексів, генофонду рослинного і тваринного світу. Її режим визначається відповідно до вимог, встановлених для природних заповідників. Абсолютно заповідний режим застосовується для екосистем, які не потребують втручання і можуть самостійно розвиватися в недоторканому стані. Регульований заповідний режим застосовується для екосистем, в яких за абсолютно заповідного режиму відбуваються небажані негативні природні або антропогенні зміни, які призводять до деградації заповідних екосистем чи їх компонентів. Залежно від необхідності застосування зазначених вище видів заповідного режиму, на основі наукових обґрунтувань заповідна зона може поділятися на дві підзони — абсолютної заповідності та регульованої заповідності.

Таблиця 1. Площі функціональних зон у межах лісництв проєктованого Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника

Table 1. The functional zone areas within forestries of the projected Chornobyl Radiation-Ecological Biosphere Reserve

Лісництва, населені пункти та смуги	Номери лісових кварталів, назви населених пунктів та ділянки	Площа, га
	<i>Заповідна зона</i>	
Денисовицьке	10–34, 37–62, 63–68, 76–88, 91–92, 108–112, 170–173, 182–186, 197–202, 209–215, 223–230, 233–241	11 700
Дитятківське	113–119, 129–211, 214–227, 229–242	11 800
Корогодське	261–272, 285–298, 306–319	3 000
Котовське	23,25–38, 45–49, 52, 58–70, 77, 80–88, 94–96, 99–105, 109–112	6 000
Луб'янське	8–10, 15–18, 23–27, 30–47, 63–81, 89–98, 114–122, 136–143, 150–155, 169–171, 185–187	8 800
Опачицьке	11, 19–21, 26–30, 36–40, 44–55, 63–77, 80–91, 100–103, 111–122, 134–151, 153–155, 167–186, 197–198, 200–202, 214–216, 218–219, 228–231, 235–238, 245–252, 254–307	18 600
Паришівське	125–129, 131–134, 137–146, 148–160, 163–176, 180–191, 193–201, 213, 215–218, 224–237, 241–251, 254–272, 275–300, 313–319, 327–333, 379–386, 388–398	17 500
Разом		77 400
	<i>Зона регульованого заповідного режиму</i>	
Денисовицьке	89–90	200
Опачицьке	1–10, 12–18, 22–25, 31–35, 41–43, 56–62, 74–79, 92–99, 104–109, 119, 123–133, 152, 156–165, 187–196, 203–213, 221–227, 232–233, 239–244	11 400
Паришівське	302–306, 309–312, 321–326, 334–378, 387	6 100
Разом		17 700
	<i>Буферна зона</i>	
Денисовицьке	70–71, 73–75, 95–107, 126–127, 160–164, 187, 196, 203–204, 208, 216, 221–222, 231–232, 242–245, 257–265	3 800
Дитятківське	45, 81–82, 96–104, 107–112, 127, 155–166, 170–177	3 900
Корогодське	180–188, 210, 214, 246, 259–260, 273, 283–284, 299, 306, 320, 327, 330–331, 341, 351, 415	2 600
Котовське	20, 24, 39–43, 53, 71–72, 89, 97, 107–108	1 400
Луб'янське	1–7, 11–14, 19–22, 28–29, 99, 124, 143–144, 156, 172–173, 188, 223–230	3 200
Паришівське	108, 114–117, 120–124, 130, 136, 147, 162, 178–179, 192, 204, 207–212, 221, 223, 240, 252–253, 274, 307–308	3 200
Разом		18 100
	<i>Зона антропогенних ландшафтів</i>	
Денисовицьке	69, 72, 93, 113–125, 128–142, 144–159, 165–169, 174–175, 180–181, 188–189, 267–272	6 500
Дитятківське	7–19, 20–44, 46–80, 83–95, 105–106, 143–154	10 000
Корогодське	215–216, 224–226, 229–245, 274–282, 303–305, 322–340, 342–350	6 200
Луб'янське	245–253, 270–279, 295–299, 318–320, 345–346	2 900
Паришівське	135, 161, 177, 202, 219–220, 238–239	800
Разом		26 400
	<i>Заказна зона</i>	
Території населених пунктів	Городище, Іванівка, Кам'янка, Купувате, Ладижичі, Опачичі, Оташів, Паришівка, Плютовище, Теремці, Хутір Золотніїв, Ямпіль	—
	<i>Охоронна зона</i>	
Смуга шириною 1 км вздовж межі заповідної зони	ділянки поза межами зони відчуження	—
Загалом		139 600

У Чорнобильській зоні відчуження вже майже 30 років практично знятий антропогенний фактор, тому для майбутнього Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника, на наш погляд, величина заповідної зони має становити не менше 50 % від всієї його площі, або 75 % від площі його природних територій. Відразу наголосимо, що у межах заповідної зони до підзони абсолютної заповідності віднесено існуючі території та об'єкти природно-заповідного фонду [4].

Заповідна зона біосферного заповідника може мати й ділянки особливо цінних природних комплексів у межах інших зон. У разі виділення таких комплексів у межах зони антропогенних ландшафтів вони оточуються ділянками буферної зони. Особливо цінні природні комплекси можуть бути представлені заказниками, пам'ятками природи та заповідними урочищами. У ландшафтному аспекті заповідна зона має охоплювати всі корінні і найкраще збережені природно-територіальні комплекси. У цілому заповідна зона представлятиме збережені, добре відновлені, частково змінені або довготривалі похідні екосистеми на незначних площах, що мають наукове або екостабілізуюче значення. У таксономічному аспекті сюди мають бути віднесені ділянки, де виявлені найбільші осередки біорізноманіття, які увійшли до «червоних списків» та «зелених списків» міжнародного, національного, регіонального та локального рівнів.

Рослинний покрив заповідної ділянки Чорнобильського масиву строкатий. Тут переважають звичайнососнові ліси, значно менше повислоберезових лісів. Зрідка трапляються звичайнодубові (два локалітети) та клейковільхові (п'ять локалітетів) ліси. Тому закономірно, що у цьому масиві досить значна частка пристигаючих і стиглих звичайнососнових лісів, дуже мало такого ж віку звичайнодубових і клейковільхових деревостанів. Досить великі площі масиву зайняті водно-болотними угіддями, які переважно розташовуються у долині р. Прип'яті, яка у цій частині формує густу мережу різних водотоків, стариць, озер тощо. Із типів боліт переважають евтрофні та мезотрофні. До цієї заповідної ділянки з існуючих природно-заповідних територій масиву входять загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Чорнобильський спеціальний», а також ботанічна пам'ятка природи «Ділянка сосни звичайної».

Рослинний покрив заповідної ділянки Іллінського масиву строкатіший, ніж у попередньому масиві. Так же у його межах переважають звичайнососнові ліси, які займають дві третини масиву. Подекуди трапляються пристигаючі й стиглі звичайнососнові ліси. Лише у північно-східній частині домінують повислоберезові та осикові ліси, тут значна частка верболозів. Звичайнодубові ліси невеликими фрагментами розпорошені у центральній частині, серед них трапляються пристигаючі й стиглі деревостани. Клейковільхові ліси різного віку ростуть по всій території масиву. Тут же поширені евтрофні й, рідше, мезотрофні болота. До цієї заповідної ділянки з існуючих природно-заповідних територій масиву входять Іллінський гідрологічний заказник, ботанічні пам'ятки природи «Вікові дубові насадження» та «Насадження дуба черешчатого», заповідні урочища «Загір'я» та «Вікові дубові насадження». Всі ці об'єкти місцевого значення.

Майже вся заповідна ділянка Пухівського масиву покрита звичайнососновими лісами. Дуже малі площі зайняті повислоберезовими, звичайнодубовими і клейковільховими лісами. Невеликими виділами трапляються пристигаючі й стиглі деревостани *Pinus sylvestris* L. та *Quercus robur* L. Тут рідко на незначних площах трапляються лише евтрофні болота. Із існуючих природно-заповідних територій заповідну ділянку цього масиву представлятиме Пухівський лісовий заказник місцевого значення, деякі лісові екосистеми якого нині потребують відновлення, а згодом запровадження заповідного режиму.

Зона регульованого заповідного режиму. Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [5] до неї в межах біосферних заповідників можуть включатися регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища з додержанням вимог щодо їхньої охорони, встановлених для цих категорій, а також особливо цінні природні комплекси, що знаходяться в інших функціональних зонах, окрім заповідної. На території зони регульованого заповідного режиму проєктованого Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника має бути дозволено проведення лише необхідної господарської та іншої діяльності, спрямованої на зменшення впливу радіаційного забруднення, відновлення природного стану екосистем, а також запобігання загрози шкідливого впливу на природні об'єкти.

Основні площі зони регульованого заповідного режиму мають складати достатньо цінні в природоохоронному відношенні компактні масиви з переважанням широколистяних і мішаних лісів за участю видів листяних деревних рослин, деякі виділи старовікових звичайноосновних лісів, сфагнові мезотрофні та оліготрофні болота, заплавні луки та водойми, місцезнаходження видів рослин і тварин Червоної книги України [7], місця скупчення перелітних птахів. Також варто долучити частину великих суцільних ділянок перелогів, які мають вагомий науковий інтерес для моніторингу природного процесу — сукцесій рослинності в контексті залуження та поступового заростання лісом.

Буферна зона. До неї включаються ділянки, що виділені з метою запобігання негативному впливу на заповідну зону господарської діяльності на прилеглих до неї землях, її режим визначається відповідно до вимог, встановлених для охоронних зон природних заповідників. Вона чітко виділяється на плані зонування, де її контури повинні оточувати заповідну зону. Ширина буферної зони визначається за науковими рекомендаціями. Вона може збільшуватися залежно від виникнення загроз, але не може бути вужчою за 1 км смугою. Буферною зоною необхідно оточувати особливо цінні природні комплекси, що мають місце у зоні антропогенних ландшафтів. До буферної зони також включаються частково змінені природні та колись окультурені екосистеми. Режим господарювання у ній має бути направлений на відновлення природних екосистем, сприяння спонтанним сукцесіям у природних екосистемах та підтримання їхнього стабільного розвитку.

Зона антропогенних ландшафтів. З часом із зниженням рівня радіоактивного забруднення поступово на деяких запропонованих ділянках може виділятися ця зона з перспективою виваженого землекористування, лісокористування, водокористування та інших видів господарської діяльності. Бажано в цю зону надалі включати ландшафти з різними формами майбутнього господарювання, а також різні типи колишніх людських поселень. Також необхідно передбачати можливість невиснажного використання за різних форм людської діяльності та можливість відновлення антропогенно порушених та деградованих ландшафтів. Тобто, вона виділятиметься для активізації та розвитку збалансованого менеджменту природних ресурсів. Ця зона оточує по периферії буферну зону, не обмежується у просторі, її розміри можуть змінюватися у зв'язку з проблемами, що виникають у біосферному заповіднику. Вона повинна включати природно-територіальні комплекси різного ступеню антропогенної трансформації, а також деградовані ландшафти, в яких доцільно проводити практичні заходи щодо їхньої оптимізації, відтворення та меліорації.

Охоронна зона. Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [5] охоронні зони створюються навколо природних заповідників. У разі необхідності вони можуть установлюватися на окремих кризових ділянках, котрі прилягають до інших природно-заповідних територій. У проектуваному Чорнобильському радіаційно-екологічному біосферному заповіднику охоронну зону доцільно виділити по периметру заповідної зони із зовнішньої сторони заповідника. У такому разі розміри охоронної зони визначаються відповідно до її цільового призначення на основі спеціальних обстежень режимів господарської діяльності на прилеглих територіях. Тобто, режим охоронних зон визначається з урахуванням характеру господарської діяльності на прилеглих територіях, на основі оцінки її впливу на навколишнє природне середовище. В охоронних зонах не допускається будівництво промислових та інших об'єктів, розвиток господарської діяльності, яка може призвести до негативного впливу на ділянки заповідної зони.

Заказна зона. У біосферному заповіднику вона буде тимчасовою і доцільною для відновлення природних і наближених до природних комплексів. Її треба виділити у межах таких покинутих населених пунктів та на аграрних землях їхніх околиць: Городище, Іванівка, Кам'янка,

Купувате, Ладижичі, Опачичі, Оташів, Паришівка, Плютовище, Теремці, Хутір Золотніїв, Ямпіль. Після досягнення відповідного рівня відновлення екосистем ці землі мають бути переведені в легітимну функціональну зону антропогенних ландшафтів.

Таким чином, запропонована нами схема функціонального зонування буде корисною, насамперед, з природоохоронних позицій, а здійснення традиційної наукової, природоохоронної роботи, протипожежних, меліоративних заходів чи іншої оптимізаційної діяльності буде визначено для конкретних ділянок відповідних функціональних зон проектом організації біосферного заповідника, безперечно, оминаючи ділянки надзвичайно щільного радіоактивного забруднення.

Висновки

Проектування функціонального зонування майбутнього Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника має ґрунтуватися, передусім, на міжнародному та українському законодавствах, а також на професійних геосозологічних та сизотехнічних оптимізаційних науково-методичних підходах.

Представлене функціональне зонування дає можливість здійснювати на території біосферного заповідника усі потрібні природоохоронні, лісівничі й меліоративні заходи, вести наукові спостереження, постійний радіаційний та протипожежний догляд. Офіційно межі та площі функціональних зон біосферного заповідника будуть визначені після його створення у Проекті організації території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. Після створення біосферного заповідника необхідно створити мережу стаціонарних моніторингових досліджень.

Література

1. *Біорізноманіття Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління* / Гол. ред. Ю. Р. Шеляг-Сосонко. — Київ : Наукова думка, 1999. — 704 с.
2. *Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника* / Гол. ред. Ю. Р. Шеляг-Сосонко. — Київ : Інтерекоцентр, 1997. — 715 с.
3. *Біосферний заповідник «Східні Карпати» // Жива Україна. Екологічний журнал.* — 2002. — № 1–2. — С. 6.
4. *Попович, С. Ю.* Природно-заповідна справа. Навчальний посібник. — Київ : Арістей, 2007. — 480 с.
5. *Про природно-заповідний фонд України: Закон України // Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища. Спеціальний випуск.* — Чернівці : Зелена Буковина, 2004. — Том 10. — С. 26–39.
6. *Севільська стратегія біосферних резерватів / Національний Комітет України з Програми «Людина і біосфера»; Держслужба заповідної справи; Проект Тасіс «Озера Нижнього Дунаю».* — Київ, 2001. — 30 с.
7. *Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха.* — Київ : Глобалконсалтинг, 2009. — 900 с.

Рекогносцирувальне виділення функціональних зон проектного Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. — Попович, С. Ю. — У статті розглянуто правові основи функціонального зонування біосферних заповідників, проаналізований рівень дослідження цього питання для чотирьох українських біосферних заповідників. За методологією геосозології обґрунтовані головні підходи до функціонального зонування біосферних заповідників. У зв'язку з цим для запроєктованого в зоні відчуження Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника розроблено оригінальну картосхему функціонального зонування та легенду до неї. Виділено й описано шість функціональних зон, із них чотири легітимні (заповідна, буферна, антропогенних ландшафтів, регульованого заповідного режиму) і дві додаткові зони (заказна, охоронна). Функціональні зони виділялись за принципом побудови концентричних кругів у поляризованому ландшафті, коли центральний круг займає заповідна зона, до якої віднесені найкраще збережені екосистеми, зокрема вікові ліси. В напрямку до периферії розміщувались інші функціональні зони, які поступово вимагатимуть більш лабільного природоохоронного режиму. В основному для заповідної зони охарактеризовано лише рослинний покрив.

Ключові слова: Чорнобильська зона, природно-заповідний фонд, біосферний заповідник, рослинистість, функціональне зонування.

Рекогносцировочное выделение функциональных зон проектированного Чернобыльского радиационно-экологического биосферного заповедника. — Попович, С. Ю. — В статье рассмотрены правовые основы функционального зонирования биосферных заповедников, проанализирован

уровень изученности этого вопроса для четырех украинских биосферных заповедников. По методологии геосозологии обоснованы главные подходы к функциональному зонированию биосферных заповедников. В связи с этим для проектированного в зоне отчуждения Чернобыльского радиационно-экологического биосферного заповедника разработано оригинальную картосхему функционального зонирования и легенду к ней. Выделено и описано шесть функциональных зон, из них четыре легитимные (заповедная, буферная, антропогенных ландшафтов, регулируемого заповедного режима) и две дополнительные зоны (заказная, охранная). Функциональные зоны выделялись по принципу построения концентрических кругов в поляризованном ландшафте, когда центральный круг занимает заповедная зона, в которую отнесены наиболее сохраненные экосистемы, в частности вековые леса. В направлении периферии размещались другие функциональные зоны, постепенно требующие более лабильного природоохранного режима. В основном для заповедной зоны охарактеризован только растительный покров.

Ключові слова: Чернобыльская зона, природно-заповедный фонд, биосферный заповедник, растительность, функциональное зонирование.

Адреса для зв'язку: Національний університет біоресурсів і природокористування України; вул. Генерала Родимцева, 19, Київ, 03041 Україна; e-mail: n8u5k0@ukr.net